



Inhoud Oktober 2018

Woord vooraf.....	3
Recent verschenen	4
Call for Papers	5
Call for Articles in Rechtskultur. European Journal of Legal History.....	5
Kalender.....	5
5 oktober 2018 – 100 jaar Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland).....	5
3 oktober 2018 – Lezingenreeks “Digitizing the Humanities: De Resoluties van de Staten Generaal (1576–1630)” (Gent, België).....	5
5 – 6 oktober 2018 – Symposium ‘Jhering Tage’ (Groningen, Nederland).....	6
9 oktober 2018 - Doctoraatsverdediging drs. Jonas Roelens, vakgroep Geschiedenis (Gent, België).....	6
12 oktober 2018 – Nederlands-Belgische Studiekring voor Rechtsgeschiedenis (Antwerpen, België).....	6
18 oktober 2018 – <i>Law and order. The role of the institutions in creating the legislation in the Low Countries (1500-1700s)</i> (Brussel, België).....	7
19 oktober 2018 – Emeritaatsviering van Prof. Dr. Laurent Waelkens (Leuven, België)	7
19 oktober 2018 - Onthulling standbeeld Viglius van Aytta bij de Kanselarij (Leeuwarden, Nederland).....	8
25 - 26 oktober 2018 – Seminarie ‘Central Governments and the Resolution of Maritime Conflicts, 1200–1600’ (Lissabon, Portugal)	8
26 oktober 2018 – Openbare verdediging Niels de Bruijn: Latent Defect or Excessive Price? Exploring Early Modern Legal Approach to Remediating Defects in Goods Exchanged for Money (Amsterdam, Nederland)	9
15 november 2018 – Conferentie ‘Grotius on contract and on force’ (Leuven, België).....	9
22 november 2018 – Sartonlezing prof. dr. Paul Brand “ The beginning of the English common law (to c.1350)’ (Gent, België).....	9
23 november 2018 – “Terugkijken om meer te zien”, studiemiddag Brede Strafrechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland)	9
13-14 december 2018 - Congres Joseph-Marie Portalis (1778-1858): diplomate, magistrat et législateur (Parijs – Frankrijk).....	9



Rechtshistorische Courant

13-15 december 2018 – Workshop Recht en economische performantie in de Romeinse wereld/Law and Economic Performance in the Roman World (Brussel, België)	10
Varia	11
Vacature voorbereidend jaar doctoraatsbeurs, ULB Brussel.....	11

Woord vooraf

Geachte lezer,

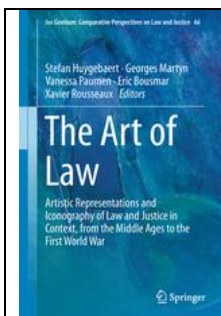
100 jaar TRG!

Deze maand staat in het teken van 100 jaar *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*. Behoeft dit Tijdschrift nog een introductie? Het vlaggenschip van de Nederlandse en Belgische rechtsgeschiedenis is een sterk merk binnen het veld. Veelzeggend is het dat voor vele buitenlandse rechtshistorici *Tijdschrift* betekent: *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, alsof de naam tijdschrift enkel door het TRG mag gedragen worden en al die andere publicaties uit Vlaanderen en Nederland met die omschrijving in hun naam niet zouden bestaan.

In de voorbije eeuw is veel veranderd aan het TRG. Van een Nederlands initiatief groeide het door tot een Nederlands-Belgisch tijdschrift en een instituut van de rechtsgeschiedenis wereldwijd. Ondertussen staan echter nieuwe uitdagingen voor de deur. Voor een deel gaat het om veranderingen in het uitgeverslandschap, gaande van digitalisering tot open access. Daarnaast verandert ook de rechtsgeschiedenis als discipline. Sociaalwetenschappelijke onderzoeksmethoden beginnen zeer traag aandacht op te eisen en de niet-Westerse rechtsgeschiedenis wint aan belang. De eeuweling mag dus niet op zijn lauweren rusten, maar dat betekent nu ook weer niet dat er niet eerst mag gevierd worden dat het TRG de afgelopen eeuw zowel rechtsgeschiedenis heeft beschreven, maar ook heeft gemaakt. *Ad multa saecula!*

De redactie

Recent verschenen



Stefan Huygebaert, Georges Martyn, Vanessa Paumen, Eric Bousmar en Xavier Rousseaux (eds.), *The Art of Law: Artistic Representations and Iconography of Law and Justice in Context, from the Middle Ages to the First World War (Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice 66)*, Cham: Springer, XVII + 331 p. (hardcover ISBN 978-3-319-90786-4, €137,79/e-book ISBN 978-3-319-90787-1, € 107,09)

De bijdragen in dit geïllustreerde werk zijn van de hand van historici, rechtshistorici en kunsthistorici, elk gebruik makende van hun eigen methodes en bronnen, maar verzameld in hun focus op thema's uit het brede veld van de historische rechtsiconografie. Hoe zijn aspecten van recht en gerechtigheid voorgesteld in (publieke) kunst vanaf de late middeleeuwen? Magistraten en vorsten hadden hun eigen rechtszalen, maar ook kerken, gedecoreerd met inspirerende beelden. Aanvankelijk was de religieuze invloed enorm, maar vanaf de vroegmoderne tijd verschijnen nieuwe symbolen en allegorieën. Doorheen de geschiedenis zette men kunst in om het oordelen te legitimeren, maar kunstenaars hebben ook het recht en advocaten gehekeld; architecten en ambachtsslui hebben zich geëngageerd in rechtsgerelateerde projecten; en in sommige criminele zaken werden veroordeelden verplicht kunstwerken te bekostigen. Dit boek illustreert en contextualiseert enerzijds de verschillende interacties tussen recht en gerechtigheid, en anderzijds de artistieke voorstellingen in schilderijen, tekeningen, wandtapijten, prenten en boeken.

- Het boek is geïllustreerd met meer dan honderd kleurenfoto's van bekende en minder bekende kunstwerken
- ...bevat bijdragen over westerse iconologie, van Scandinavië over Italië tot India
- ...is geschreven door vorsers uit het interdisciplinaire veld "recht en kunst"
- ...en staat juristen toe hun horizon te verbreden en kunsthistorici om nieuwe perspectieven op recht en gerechtigheid te verwerven

Call for Papers

Call for Articles in Rechtskultur. European Journal of Legal History

Het jaarlijks verschijnende tijdschrift *Rechtskultur* handelt voor de editie van 2018 rond de thematiek van “Bankroet, schuld en krediet”. Auteurs die een artikel, dat voldoet aan de hoogste wetenschappelijke standaarden, willen indienen kunnen dat doen voor 15 oktober 2018 via martin.loehnig@jura.uni-regensburg.de.

Meer informatie, zie website: <http://www.uni-regensburg.de/rechtswissenschaft/buergerliches-recht/loehnig/edition-rechtskultur/zeitschrift-rechtskultur/index.html>.

Kalender

5 oktober 2018 – 100 jaar Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland)

Het is dit jaar honderd jaar geleden dat E.M. Meijers het *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis* oprichtte. Samen met A.S. de Blécourt, J. van Kan en J. van Kuyk vormde hij de eerste redactieraad. Ter gelegenheid van die verjaardag organiseert het *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, dat de voorbije honderd jaar uitgroeide tot een instituut binnen de rechtsgeschiedenis, samen met Brill Publishers op 5 oktober 2018 een bijeenkomst te Leiden. Zoals het hoort gaat die bijeenkomst door in de E.M. Meijerszaal van het Academiegebouw van de Leidse Universiteit, Rapenburg 73 te Leiden.

Tijdens de bijeenkomst wordt teruggeblikt op een eeuw *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*. Tegelijk blikkt men ook vooruit door in de namiddag een sessie te wijden aan het thema *Een tijdschrift in deze tijden uitgeven*. Het [volledige programma](#) kan u ook consulteren.

U wordt hartelijk uitgenodigd door de dagelijkse redactie en de uitgever. Zij waarderen het als u uw komst vóór 15 september meldt via m.c.i.m.duynstee@law.leidenuniv.nl.

3 oktober 2018 – Lezingenreeks “Digitizing the Humanities: De Resoluties van de Staten Generaal (1576–1630)” (Gent, België)

De Resoluties van de Staten Generaal (1576–1630) zijn gedigitaliseerd en getranscribeerd voor historisch onderzoek. Deze bronnen bevatten informatie over buitenlandse zaken, financiën, oorlogsvoering, wetgeving, rechtspraak, handel en nijverheid. Onder leiding van Ida Nijenhuis worden er nu nieuwe technieken op toegepast, zoals Handwriting Recognition Techniques (HRT) en Optical Character Recognition (OCR). De voordelen van het digitale tijdperk worden onmiddellijk duidelijk bij het vergelijken van de Resoluties uit de periode 1576–1625, die eenvoudig ingescand zijn, en die uit de periode 1626–1630, waarvan er born-digital edities gemaakt zijn die de lezer ervan onmiddellijk toegang bieden tot verdere informatie.

Voor deze lezing is prof. dr. Ida Nijenhuis, senior-onderzoeker aan het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, uitgenodigd als gastspreker. Haar lezing zal plaatsvinden, in het Nederlands, op woensdag 3 oktober 2018, tussen 15:00 en 17:00 in Auditorium G, Campus Boekentoren, 18.01 - Plateau-Rozier. U bent allen van harte welkom!

De I@H "Digitizing the Humanities" lezingen- reeks is gericht op alle studenten en werknemers van de UGent, van bachelor-, master- en doctoraatsstudenten, onderzoekers, professoren, en ATP.

5 – 6 oktober 2018 – Symposium 'Jhering Tage' (Groningen, Nederland)

Op vrijdag 5 en zaterdag 6 oktober organiseert de vakgroep Rechtsgeschiedenis Groningen, in samenwerking met de afdeling Rechtsgeschiedenis van de Radboud Universiteit Nijmegen en de afdeling Historische Ontwikkeling van het Recht van de Universiteit Leiden, een congres dat in het teken staat van leven en werk van Rudolf (von) Jhering (1818-1892) inclusief een excursie naar de geboorteplaats van Jhering: Aurich. Tijdens het congres is er aandacht voor de bijdragen die Jhering leverde aan de bestudering van het in zijn tijd geldende Romeinse recht, zijn gedachtevorming over de beoefening van de rechtswetenschap, zijn ideeën over juridisch onderwijs en natuurlijk voor de doorwerking van zijn gedachtegoed in het moderne privaatrecht van verschillende landen die hun wetboeken (mede) baseerden op het Romeinse recht.

Het congres begint op vrijdag 5 oktober rond het middaguur waarna enkele lezingen volgen (zie attachment). De voertalen zullen Duits en Engels zijn. Het [programma](#) is bekend en u kunt zich voor deelname aan het congres of onderdelen ervan (alles kosteloos) aanmelden bij mevrouw Karen Mulders via rechtsgeschiedenis@rug.nl. U kan aangeven door middel van [een formulier](#) aan welke onderdelen u wil deelnemen.

9 oktober 2018 - Doctoraatsverdediging drs. Jonas Roelens, vakgroep Geschiedenis (Gent, België)

Op 9 oktober 2018 verdedigt promovendus Jonas Roelens zijn doctoraatsthesis in de geschiedenis. De heer Roelens werkte de voorbije jaren rond het thema *Citizens & sodomites. Perception and persecution of sodomy in the Southern Low Countries (1400-1700)*. In dit project bestudeerde hij het discours omtrent sodomie, een misdrijf, in de Zuidelijke Nederlanden. Hoewel sodomie allerhande misdrijven omvat, werd het vaak gerelateerd aan seksuele handelingen tussen mensen van hetzelfde geslacht. Veroordeelde sodomieten konden ter dood veroordeeld worden, al zijn er ook gevallen bekend van bestraffing door verbanning of boetes. Jonas Roelens voerde het onderzoek onder het promotorschap van prof. dr. Anne-Laure Van Bruane. De verdediging gaat door op in de Jozef Plateauzaal, Plateaustraat 22, 9000 Gent vanaf 17u. U kan uw komst aanmelden bij de promovendus via jonas.roelens@ugent.be.

12 oktober 2018 – Nederlands-Belgische Studiekring voor Rechtsgeschiedenis (Antwerpen, België)

De eerstvolgende bijeenkomst van de Nederlands-Belgische Studiekring voor Rechtsgeschiedenis, ook bekend als de Receptieclub, zal plaatsvinden op vrijdag 12 oktober 2018 om 14.30 uur in de Universiteit Antwerpen. In zaal D.013 op de Stadscampus, Grote Kauwenberg 18 ([plattegrond van de campus](#))

Twee sprekers zullen de aanwezigen onderhouden. Als eerste komt Dienneke Hempenius (Rijksuniversiteit Groningen) aan de beurt over het thema: *Niet Romeins Fries recht. De wordingsgeschiedenis van de Friese Landsordonnantie van 1602*. Daarna spreekt dr. Wouter Druwé (KU Leuven), over *Muntschommelingen en het verbintenissenrecht in Nederlandse consilia en decisiones (c. 1500-1680)*. Vanaf 11.30 zal in de vergaderzaal een aperitief geschonken worden. Daarna vindt om 13.00 een lunch plaats in Restaurant Bon Bini, Paardenmarkt 72; de kosten daarvan zullen maximaal € 40 bedragen.

Collega Wallinga, voorzitter van de studiekring, roept gegadigden op om hem uiterlijk op 7 oktober 2018 hetzij per email (wallinga@law.eur.nl), hetzij via het [traditionele formulier](#) mee te delen of u deelneemt aan de bijeenkomst en de lunch.

18 oktober 2018 – Law and order. The role of the institutions in creating the legislation in the Low Countries (1500-1700s) (Brussel, België).

De vakgroep geschiedenis van de Gentse universiteit organiseert samen met de collega's van de *Université Catholique de Louvain-la-Neuve* en de *Université Saint-Louis* een internationale workshop omtrent de rol van instellingen in de wetsvorming tijdens de vroegmoderne periode. De geschiedenis van de wetgeving beperkt zich idealiter niet tot de inhoud van de wetteksten. Wetgeving mag dan wel een instrument zijn van de vroegmoderne overheden, het moet ook gezien worden als een communicatiemiddel tussen de heerser en zijn onderdanen. Dit communicatieproces vereist een multidisciplinaire benadering vanuit verschillende perspectieven. In deze workshop willen de organisatoren aandacht vestigen op de Habsburgse Nederlanden en de Verenigde Provinciën. Gelet op hun gezamenlijk verleden, is het interessant om aan de hand van de vroegmoderne wetgeving de divergerende bewegingen vanaf de jaren 1560 te ontwaren.

Het [programma](#) is op de website bekendgemaakt. De workshop gaat door in lokaal P61 van de Brusselse *Université Saint-Louis*, Kruidtuinlaan 43, Brussel.

19 oktober 2018 – Emeritaatsviering van Prof. Dr. Laurent Waelkens (Leuven, België)

Prof. dr. Laurent Waelkens wordt toegelaten tot het emeritaat, een gelegenheid die niet ongemerkt voorbij mag gaan. Daarom nodigen de decaan van de Leuvense faculteit Rechtsgeleerdheid, prof. dr. Bernard Tilleman en de Onderzoekseenheid Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis u uit om op 19 oktober 2018 vanaf 18u de kersverse professor emeritus te vieren.

Programma

18u00: Verwelkoming door prof. dr. Bernard Tilleman, decaan.

18u15: Afscheidscollege “Romanum ius moliti sumus: De mooiste droom van de rechtsfaculteiten” door prof. dr. Laurent Waelkens.

19u00: Toespraak namens de faculteit door prof. dr. Randall Lesaffer en prof. dr. Alain Wijffels.

19u20: Overhandiging van de feestbundel door prof. dr. Wouter Druwé en prof. dr. Wim Decock.

19u30: Slotwoord door prof. dr. Stephan Dusil.

19u40: Afsluiting en receptie.

De viering vindt plaats in de Promotiezaal, Naamsestraat 22, Leuven. De receptie wordt aangeboden in de Jubileumzaal. Jozefien Vanherpe verzorgt de muzikale omkadering.

U kan één en ander nalezen op [officiële uitnodiging](#). Indien u dit event wenst bij te wonen, gelieve uw komst te melden bij de facultaire Dienst Evenementen via elektronische post op law.evenementen@kuleuven.be of telefonisch op +32(0)16 32 51 16.

19 oktober 2018 - Onthulling standbeeld Viglius van Aytta bij de Kanselarij (Leeuwarden, Nederland)

In het kader van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018 vinden in Leeuwarden op 19 oktober een aantal activiteiten plaats rond de persoon van Viglius van Aytta (1507-1577). Precies 511 jaar na zijn geboorte voegen de stad Leeuwarden en de Provincie Fryslân aan hun rijk historisch bezit een standbeeld van Viglius toe. Het standbeeld, vervaardigd door de Friese beeldhouwer Hans Jouta, wordt bij de Kanselarij aan de Turfmarkt onthuld door Herman van Rompuy, voormalig voorzitter van de Europese Raad en Minister van Staat van België. Ook zal er op diezelfde dag in Tresoar een tentoonstelling worden geopend over het leven en denken van Viglius.

U bent van harte uitgenodigd deze activiteiten bij te wonen:

13.00 Opening Tentoonstelling Viglius in Tresoar (Boterhoek 1, 8911 DH Leeuwarden)

15.00 Onthulling Standbeeld Viglius bij de Kanselarij (Turfmarkt 11, 8911 KS Leeuwarden)

25 - 26 oktober 2018 – Seminarie ‘Central Governments and the Resolution of Maritime Conflicts, 1200–1600’ (Lissabon, Portugal)

In de Middeleeuwen gingen maritieme conflicten hand in hand met de ontwikkeling van de internationale handel. Doorheen de tijd richtte men specifieke instellingen op om geschillen, ook over averij, op te lossen. Recente historisch onderzoek benadrukte dat laatmiddeleeuwse verkopers zich onder meer op de regelgeving uitgevaardigd door lokale overheden en de costumen beriepen om maritieme en commerciële conflicten op te lossen. In sterk verstedelijkte gebieden zoals de Lage Landen, wordt betoogd dat de stedelijke wetgeving een beslissende rol speelde in de concurrentie tussen steden om buitenlandse handelaars aan te trekken, waardoor de economie wordt gestimuleerd. De kaarten lagen anders elders in Europa. Bepaalde steden - zoals Lissabon en Londen – kregen minder te maken met concurrentie van andere steden, maar hingen dan weer af van de bureaucratie van de heerser.

Dit seminarie, georganiseerd door de NOVA universiteit van Lissabon, de universiteit van Leiden en VU Amsterdam, gaat na in een breed en vergelijkend perspectief hoe maritieme geschillen werden behandeld. De focus ligt vooral op het Middellandse Zeegebied. U vindt het [programma](#) online en kan zich, ook online, inschrijven voor de conferentie via de volgende link: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdERRNmm5Yuyc0EUzh3n968s7zOMQfhaLOmd01zA-yWhEiB2A/viewform>. Deelname kost €5 voor studenten en €7,5 voor anderen.

26 oktober 2018 – Openbare verdediging Niels de Bruijn: Latent Defect or Excessive Price? Exploring Early Modern Legal Approach to Remediating Defects in Goods Exchanged for Money (Amsterdam, Nederland)

Niels de Bruijn nodigt u uit om op 26 oktober 2018 de verdediging van zijn proefschrift bij te wonen aan de rechtsfaculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam. Het doctoraat draagt de titel '*Latent Defect or Excessive Price? Exploring Early Modern Legal Approach to Remediating Defects in Goods Exchanged for Money*'. De verdediging vindt plaats om 13.45 uur in de aula van de Vrije Universiteit te Amsterdam, Boelelaan 1105. Na afloop van de verdediging volgt op dezelfde locatie een receptie. Het is fijn als u uw komst aankondigt door een bericht te sturen naar: promotie.ndebruijn@gmail.com.

15 november 2018 – Conferentie 'Grotius on contract and on force' (Leuven, België)

Op 15 en 16 november organiseert de Leuvense vakgroep Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis naar aanleiding van de 400^{ste} verjaardag van *De Jure Belli ac Pacis* een internationale conferentie rond het rechtsdenken van Grotius. Het [programma](#) is bekendgemaakt. Deelname aan de conferentie kost €50. U kan zich [online inschrijven](#) voor beide dagen.

22 november 2018 – Sartonlezing prof. dr. Paul Brand " The beginning of the English common law (to c.1350)' (Gent, België)

Op 22 november 2018 gaat de jaarlijkse Sartonlezing aan de faculteit Recht en Criminologie van de UGent door. Deze keer wordt de medaille uitgereikt aan prof. dr. Paul Brand, die eerst het publiek zal vergasten met zijn lezing [The beginning of the English Common Law \(to c. 1350\)](#). Na de officiële plechtigheid volgt een receptie.

De lezing gaat door vanaf 16u op de faculteit Recht en Criminologie in auditorium NBIII, Universiteitstraat 4, 9000 Gent. U kan zich alvast inschrijven bij mevrouw Karin Pensaert via karin.pensaert@ugent.be.

23 november 2018 – "Terugkijken om meer te zien", studiemiddag Brede Strafrechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland)

Op vrijdagmiddag 23 november wordt in het Gravensteen te Leiden een studiemiddag van de Werkgroep Brede Strafrechtsgeschiedenis gehouden. Tijdens deze bijeenkomst wordt teruggekeken naar het werk van een aantal toonaangevende Nederlandse strafrechtshistorici uit het recente verleden. Wat kunnen we van hen leren? Hoe is hun werk historiografisch te duiden? Welke lacunes zijn er en welke gevolgen hebben die?

Meer informatie kan u krijgen bij de organisatie via: bredestrafrechtsgeschiedenis@gmail.com.

13-14 december 2018 - Congres Joseph-Marie Portalis (1778-1858): diplomate, magistrat et législateur (Parijs – Frankrijk)

Op 13 en 14 december gaat in het prestigieuze kader van het Franse *Cour de Cassation* en de *Conseil d'État* een conferentie door rond Portalis, één van de vaders van de napoleontische *Code*

Civil. De organisatie is in handen van het *Institut d'Histoire du Droit* (Paris 2 Panthéon-Assas), *Centre Michel de l'Hospital* (Université d'Auvergne) en de CORE-onderzoeksgroep (Vrije Universiteit Brussel). Het [\(voorlopige\) programma](#) is bekendgemaakt.

13-15 december 2018 – Workshop Recht en economische performantie in de Romeinse wereld/Law and Economic Performance in the Roman World (Brussel, België)

Deze workshop staat onder de auspiciën van het Comité voor Rechtsgeschiedenis van de KVAB, en kadert in de Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap 'Structural Determinants of Economic Performance in the Roman World'. Het wordt georganiseerd door Koenraad Verboven (UGent) and Paul Erdkamp (VUBrussel)

Deelname is gratis, maar registratie is wenselijk via Koen.Verboven@ugent.be. Het volledige programma en verdere details zijn beschikbaar op: <http://www.sdep.ugent.be/events/law-and-economic-performance-in-the-roman-world>

Formele (of 'designed') instituties en organisaties vormen het zichtbare deel van 'economic governance'. Dit omvat formele regels (instituties) en instellingen (organisaties) met het gezag om deze regels te formuleren, te interpreteren en af te dwingen—zowel lokaal (bv in steden) als supra-lokaal (bv op het niveau van landen en rijken), zowel in private (bv in gilden) als in publieke contexten.

Instituties zijn de spelregels die bepalen hoe actoren in een economie succesvol kunnen handelen. Zij bepalen de 'transactiekosten'— de indirecte kosten verbonden aan het afsluiten en afdwingen van transacties: zoek- en informatiekosten ('*search and information costs*'), onderhandelingskosten ('*negotiation costs*'), en afdwingbaarheidskosten ('*enforcement costs*'). Instellingen en instituties bepalen zo de efficiëntie waarmee economische transacties kunnen gebeuren en dus de performantie van economische systemen. Zij creëren wat Douglass North de '*incentive structure*' van een economie noemde.

In dit contactforum wordt de rol van rechtssystemen onderzoeken op de economische ontwikkeling en performantie in de Romeinse wereld. Rechtssystemen, vooral maar niet alleen het Romeinse recht, boden het meest omvattende en krachtigste raamwerk voor economische transacties in het Romeinse rijk. Eigendomsrecht beschermde privé-bezit in verschillende gradaties—van eigendom (*dominium*), over bezit (*possessio*), naar vruchtgebruik (*ususfructus*) en servitudes. Het verbintenisrecht bepaalde hoe rechtsgeldige claims en verplichtingen konden gecreëerd en ingelost worden. Het erfenisrecht regelde de overdracht over generaties heen van eigendoms- en verbintenisrechten. Het procedurerecht bepaalde welke overeenkomsten afdwingbaar waren en hoe, en disputen konden beslecht worden.

Dat deze rechtstelsels nuttig waren voor economische actoren wordt vrij algemeen aangenomen door onderzoekers. Hoe zij precies het economische leven structureerden en ontwikkelingen stuurden is veel minder onderzocht. Pre-romeinse rechtstelsels—autochtone, etnisch/culturele (bv het Joodse recht), of hellenistische—bleven bestaan in de provincies tot het Romeins burgerschap universeel werd toegekend onder de *Constitutio Antoniniana* in 212 n.C. Handelaars en zakenlieden in de provincies werden geconfronteerd met een mozaïek aan rechtssystemen en wettelijke statuten. Sommige onderzoekers argumenteren dat de afwezigheid van actieve

overheidsbescherming voor bezitsrechten en het gebrek aan publieke instellingen om contractuele verplichtingen af te dwingen, impliceren dat het recht enkel functioneerde als discursief en normatief kader, terwijl de afdwingbaarheid van wettelijke rechten afhing van de vrijwillige aanvaarding (onder sociale druk) door alle partijen in een conflict van het oordeel van een rechtbank.

In deze workshop worden rechtshistorici, met een gedegen juridische vorming en expertise, samengebracht met economische historici. De vragen waarop de workshop dieper ingaat is of en hoe rechtssystemen in de Romeinse wereld bijdroegen tot economische groei en ontwikkeling en de (her)verdeling van de zo voortgebrachte rijkdommen, en of en hoe het wettelijk kader de sociale praktijk mede bepaalde.

Key-note speakers zijn Boudewijn Sirks, Dennis Kehoe, Hannah Cotton, Elisabeth Hermann-Otto en Peter Sarris.

Varia

Vacature voorbereidend jaar doctoraatsbeurs, ULB Brussel

Het *Centre d'histoire du droit et d'anthropologie juridique* van de *Université Libre de Bruxelles* biedt een onderzoekbeurs aan voor één jaar ter voorbereiding van een doctoraat. Het doel is om een effectieve doctoraatsbeurs voor drie of vier jaar binnen te halen. Daarom is het *Centre* op zoek naar een gedreven jurist of historicus die affiniteiten heeft met rechtshistorisch onderzoek. Kandidaten die van plan zijn om een onderzoek te starten naar de geschiedenis van de Belgische advocatuur genieten de voorkeur. Tot en met 30 oktober 2018 kan u uw kandidatuur richten tot prof. dr. Jérôme De Brouwer via jerome.de.brouwer@ulb.ac.be. U kan ook bij hem terecht voor nadere informatie.

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be. Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 400 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, stuur dan een e-mail naar [de redactie](mailto:de.redactie). Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden. Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze nieuwsbrief laten verspreiden, mail dan naar: courant@ugent.be